VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO 23.10.2018 Dnro 127/61/18

Eduskunta
Kunta- ja terveysjaosto

Hallituksen esitys HE 123/2018 vp eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Valtakunnansyyttäjänviraston lausunto

Hallituksen esitys ja ennakoitu menokehitys

Syyttäjälaitoksen vuoden 2019 määrärahaksi esitetään 45,761 M€, mikä on 155 600 € enemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa.

Vuoden 2019 määrärahaesityksessä on lisäyksenä huomioitu 138.000 € maahantulokiellon rikkomista koskevien juttujen hoitamiseksi ja 153.000 € siviilitiedustelulainsäädännön vaikutuksesta asiamääriin. Lisäyksenä on niin ikään huomioitu 1,383 M€, joka perustuu valtion virkaehtosopimuksen mukaisiin palkkausten tarkistuksiin (yleiskorotukset ja virastoerät vuonna 2018 ja 2019) ja se kohdennetaan nykyisen henkilöstön palkkoihin. Valtorin palvelumaksujen noususta aiheutuvana lisäyksenä on huomioitu 145.000 €.

Ottaen huomioon määrärahamuutosten määrä ja se, että lisäykset perustuvat lainsäädännöstä johtuviin lisätehtäviin, nykyhenkilöstön palkkojen tarkistamiseen sekä palvelumaksujen kasvuun, voidaan todeta, että määrärahojen sallima toiminnallinen liikkumavara kaventuu edellisestä vuodesta.

Syyttäjälaitoksen menorakenteessa palkkausmenot muodostavat vakiintuneesti noin 80 % toimintamenoista. Muissa menoissa suurimpia eriä ovat toimitilakustannukset (n. 8 %) ja ICT-menot (n. 6 % pois lukien ns. AIPA-hankkeen rahoitus). Muut menot muodostuvat mm. työterveyshuollon menoista, palvelumaksuista palvelukeskuksille sekä matkakustannuksista.

Osoite Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Sähköposti vksv@oikeus.fi
www.vksv.fi

Toimitilamenojen ennakoidaan vähän kasvavan vuonna 2019 ennen kuin ne kääntyvät pieneen laskuun vuonna 2020. Toimitilojen osalta syyttäjälaitoksen omat mahdollisuudet vaikuttaa niistä saataviin säästöihin ovat rajalliset ottaen huomioon laitoksen koko sekä palvelupisteiden lukumäärä ja hajanaisuus.

ICT-menoissa syyttäjälaitos on sidottu pitkälti valtionhallinnon ja hallinnonalan yhteisiin hankkeisiin ja valtion toimialariippumattomien palveluiden tuottajana toimivan Valtorin palveluihin. ICT-palveluiden menojen ennakoidaan kasvavan kuluvan vuoden 3,54 M €:sta 5,0 M €:oon, mikä pitää sisällään myös AIPA-hankkeen omarahoitusosuutta 2,349 M €. Hankkeen rahoitus pois lukien on ICT-menojen kasvu kuluvaan vuoteen verrattuna arvion mukaan noin 500.000 €.

Muiden menojen määrän ennakoidaan pysyvän suunnilleen samalla tasolla vuonna 2019 kuin vuonna 2018.

Edellä selvitetystä menorakenteesta johtuen syyttäjälaitoksen liikkumavara tiukkenevaan budjettiin sopeutumisessa on haettava pääosin henkilöstövoimavaroista säästämällä.

Asiamäärien kehitys v. 2018

Sekä saapuneet että ratkaistut asiat ovat kasvaneet vuodesta 2016 vuoteen 2017 n. 3 %:lla. Painokertoimilla laskettu ratkaistujen asioiden työmäärä on kuitenkin pysynyt lähes ennallaan. Alkuvuonna 2018 saapuneiden asioiden määrä on lähtenyt kasvuun ja se on ollut 10 % suurempi kuin alkuvuonna 2017. Ensimmäisen puolivuotiskauden kehitys on edellisvuosien perusteella laskettuna suhteellisen vakiintuneesti ennakoinut koko vuoden asiamäärän kehitystä. Syyttäjälaitokseen saapuneiden esitutkintapöytäkirjojen määrän kehityksessä ei ole havaittavissa saman mittaluokan lisäystä kuin asiamäärissä, mutta myös tässä seurannassa havaitaan työmäärän merkittävää kasvua.

Pitkän aikavälin kehitys

Pitkän aikavälin kehityksessä kiinnitetään huomiota siihen, että syyttäjille saapuvien laajimpien ja vaativimpien rikosasioiden osuus saapuneista asioista on kasvanut voimakkaasti ja niiden laajuus sekä oikeudellinen vaativuus on samaan aikaan kasvanut. Yhä suurempi osa syyttäjävoimavaroista suunnataan vaativien asioiden hoitamiseen. Syyttäjälaitoksen voimavarojen keskittäminen muutamaa prosenttia

kaikista käsiteltävistä asioista edustaviin, mutta erittäin työläisiin ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tärkeimpinä pidettäviin vaativiin asioihin merkitsee sitä, että muiden asioiden hoitamiseen käytettävissä olevien syyttäjien määrä on jatkuvasti pienentynyt.

Samanaikaisesti syytteen nostamiseen verrattuna vähemmän syyttäjän työtä vaativien, erilaisten toimenpiteistä luopumisratkaisujen osuus on lisääntynyt ja nostettujen syytteiden määrä vähentynyt merkittävästi. Vuonna 2006 nostettiin syyte 62.617 asiassa (78,71 % saapuneista asioista) ja vuonna 2017 luku oli enää 52.987 (66,24 % saapuneista asioista).

Syyttäjälaitoksen sopeuttaessa toimintaansa tiukkeneviin määrärahakehyksiin on voimavarojen keskittämisellä vaativien juttujen hoitamiseen ja toimenpiteistä luopumisratkaisujen määrän kehityksellä todennäköisesti syy-yhteys. Rikosvastuun toteutumisen uskottavuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta voidaan kysyä, onko suuntaus oikea, vaikka toimenpiteistä luopumisratkaisujen käytön yleistymiselle onkin lainsäädännön tuki.

Syyttäjälaitoksen kehittämistoimenpiteet

Samaan aikaan em. kehityskulkujen kanssa syyttäjälaitos on pyrkinyt uudistamaan ja tehostamaan toimintaansa eri tavoin. Eduskunnassa käsiteltävänä oleva syyttäjälaitoslain uudistus parantaa mahdollisuuksia kohdistaa resursseja nykyistä joustavammin sinne, missä tarve on kulloinkin suurin. Tämän lisäksi nopeasti käsiteltäviä asioita keskitetään niitä päätoimisesti käsitteleville syyttäjille, syyttäjien ammattitaitoa ja osaamista kehitetään uudistamalla syyttäjien erikoistumisjärjestelmä, syyteneuvottelumenettelyn käyttämistä tehostetaan ja syyteasioiden sähköistä käsittelyä kehitetään. Henkilöstörakennetta on jo useamman vuoden ajan muutettu suuntaamalla vapautuvia voimavaroja ydintehtävien hoitamiseen.

Sisäisten uudistamistoimien lisäksi syyttäjälaitoksen mahdollisuuksiin tehostaa toimintaansa vaikuttaa myös sidosryhmien toiminta. Esitutkintaviranomaisten painopistealueet ja resurssit vaikuttavat olennaisesti syyttäjälaitokselle tulevien asioiden rakenteeseen ja määrään. Syyttäjälaitoksen mahdollisuuksiin tehostaa toimintaansa vaikuttavat myös esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinlaitoksen työprosessien kehittämistoimenpiteet sekä prosessilainsäädäntöön tehtävät muutokset.

Resurssilisäysten osalta erityisesti poliisitoimen rikostorjuntaan käytettävien voimavarojen määrää ja kohdentamista koskevat ratkaisut vaikuttavat välillisesti suoraan syyttäjälaitoksen asiamääriin.

Työprosessien osalta syyttäjälaitoksen kehittämishankkeiden onnistumisen kannalta kriittistä on se, että sekä poliisin että tuomioistuinlaitoksen kanssa toimittaessa yhteistyö rajapinnassa on saumatonta ja että yhteistyötä tukevat yhteensopivat menettelytavat ja järjestelmät.

Sähköisten työtapojen tehostamisen kannalta olennaisia ovat myös sitä tukeva infrastruktuuri sekä toimivat työvälineet ja järjestelmät. Tältä osin sidosryhmistä erityisesti Valtorilla ja Oikeusrekisterikeskuksella on merkittävä osavastuu kehittämistoimien onnistumisesta.

Määrärahat vuonna 2019

Syyttäjälaitokselle vuodelle 2019 esitetyt määrärahat ovat linjassa valtionhallinnon pitkän aikavälin säästölinjan kanssa, mutta haastavat syyttäjälaitoksen mahdollisuudet toteuttaa perustehtäväänsä rikosvastuun toteuttamiseksi.

Koska syyttäjäntyö on lakisääteiseen syytepakkoon perustuvaa toimintaa, jossa syyttäjien on käsiteltävä esitutkintaviranomaisilta saapuvat asiat käyttämällä lailla säädettyjä menettelyjä ja ratkaisuvaihtoehtoja riippumattoman harkintavaltansa puitteissa päättämällään tavalla, ei syyttäjälaitos voi säädellä käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää tai määrätä, kuinka käsiteltävänä olevat asiat on ratkaistava. Syyttäjälaitoksen toiminnan tehostamiseen tähtäävien toimenpiteiden ja tulossa olevien rikosprosessia sujuvoittavien lakimuutosten ei odoteta olevan riittäviä pysäyttämään edellä kuvattua, rikosvastuun toteuttamisen kannalta kielteistä kehitystä, vaikka ne saattavat sitä hidastaa.

On oletettavissa, että suuntaus juttujen vaativoitumisen osalta on pysyvä ja että syyttäjälaitoksen käsiteltäväksi tulevien rikosasioiden määrä ei vähene, vaan jossain määrin vuonna 2019 edelleen kasvaa. Tähän vaikuttanee osaltaan myös poliisitoimen rikostorjuntaan kohdennettavien henkilöstövoimavarojen kasvu n. 100 htv:lla vuodesta 2017 eteenpäin. Muuhun, poliisin ydintoiminnan turvaamiseen vuodelle 2019 esitetyn 18 M €:n tasokorotuksen vaikutuksista syyttäjälaitoksen työmäärään ei ole toistaiseksi arviota.

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO 23.10.2018 Dnro 127/61/18

Valtakunnansyyttäjänvirasto ennakoi saapuvien asioiden määrän kasvavan vuoden 2017 noin 83.000:sta ainakin 87.000:een vuonna 2019. Lisäksi uskottavan oikeusturvan ja rikosvastuun toteuttamisen tason ylläpitäminen edellyttäisi vuosittain nostettavien syytteiden määrän lisäämistä useilla tuhansilla. Yhden syyttäjän ratkaistessa vuosittain keskimäärin enintään 200 asiaa olisi laskennallisesti optimaalinen syyttäjien määrä 435 htv:tä vuonna 2019, kun vuoden 2018 tilinpäätösennusteen mukaan syyttäjien lukumäärä on tänä vuonna 393 htv:tä. Vuoden 2018 alkuperäisenä tavoitteena on ollut 369 syyttäjähtv:tä ja vuodelle 2019 on alustavien tulostavoitteiden mukaan esitetty 366 htv:tä.

Hallintojohtaja Joanna Autiovuori

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin
029 562 0800

Sähköposti
vksv@oikeus.fi

www.vksv.fi